

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ
І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ ВЧЕНИХ**

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2020**

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 8 від 22 травня 2020 року)*

За загальною редакцією – професора Т. О. ОЛЕФІРЕНКА

Редакційна колегія:

- В. І. Бондар* – академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
С. Д. Максименко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
О. В. Бернацька – кандидат педагогічних наук, доцент;
І. М. Євченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Лапченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Луценко – доктор педагогічних наук, професор;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
М. М. Марусинець – доктор педагогічних (кандидат психологічних) наук, професор;
О. В. Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор;
О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Овдієнко – кандидат психологічних наук, доцент
Т. О. Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор;
Ю. О. Приходько – доктор психологічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
М. С. Севастюк – кандидат педагогічних наук, доцент;
Г. В. Семеренко – кандидат філологічних наук, професор;
С. В. Страшко – кандидат біологічних наук, професор;
О. Л. Шевнюк – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Шапошнікова – кандидат педагогічних наук, професор;
Г. Г. Цветкова – доктор педагогічних наук, професор.

**А 43 ПСИХОЛОГІЧНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС: НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ВЧЕНИХ :** збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф.
Т. О. Олефіренка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020.
– 344 с.

До збірника ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “*Актуальні проблеми психології розвитку особистості*”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології й практики психології розвитку особистості в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 159.923: 316.612:37.015.311(06)

- © Автори статей, 2020
© Редакційна колегія, 2020
© Вид-во Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, 2020

Негайне введення в штат кожного дитсадка ставок вихователів із розрахунку – один вихователь на вісім, а згодом на чотири дитини (в ясельних групах – один вихователь на двох дітей), що дозволить виправити той бездарний менеджмент у дошкільній освіті, при відсутності достатньої кількості та метражу приміщень ЗДО (які до сих пір є офісами комерційних і державних структур), підвищить престижність/умотивованість професії вихователя та допоміжного персоналу в процесі навчання/виховання підростаючого покоління – майбутніх розбудовників нашої державності, економічного та культурно-цивілізованого розвитку, стабільності в центрі Європи.

Використана література:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія : навчальний посібник для студ. пед. вузів / упоряд. А. М. Богуш. Київ : СЛОВО, 2005. 720 с.
2. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2003. 300 с.
3. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку : [монографія]. Київ : Фенікс, 2008. 497 с.
4. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс: навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім “Слово”, 2016. 384 с.
5. Савчин О. М. Формування у дітей п’ятирічного віку умінь будувати розповіді всіх типів. “HUMANITARIUM”. Педагогіка : зб. наук. пр. Випуск 2. Т. 2. / голов. ред. В. П. Коцур. Переяслав-Хмельницький : вид. ПП Лисенко М.М., 2018. С. 122-130.

УДК 378.011.3-051:373.3

Севастюк М. С.

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ’ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В проєкті професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, який пропонується Міністерством освіти і науки для громадського обговорення, серед загальних компетентностей вчителів виділено здатність до особистісного і професійного самовизначення, самоствердження і самореалізації впродовж життя, а однією із функцій вчителя є його неперервний розвиток [1]. Змінюються підходи до підготовки майбутніх учителів, які стають, з однієї сторони, активними творцями свого професійного становлення, а з іншої, власне на них покладається відповідальність за результати своєї діяльності. Студент стає суб’єктом власного професійного становлення, а його професійне становлення неможливе без формування готовності до професійного саморозвитку.

Загалом проблема суб’єктності пов’язується з наділенням людини якостями активності, самостійності, ініціативності. Згідно з поглядами А. Деркача, суб’єктом професійного розвитку є людина, яка свідомо організовує свій процес професіоналізації, ставить мету, реалізує її, свідомо збагачує досвід власної

діяльності, спілкування [2]. Як зазначає Ю. Журат професійна суб'єктність забезпечує максимальну реалізацію своїх особистісних якостей для вирішення професійних завдань [3]. Власне суб'єктність дозволяє студенту визначати особистісне становлення і власні цілі освіти, індивідуально використовувати наявні умови, проектувати та реалізувати індивідуальний освітній, а згодом і професійний маршрут. Її проявами є самовизначення, самодетермінація саморегуляція та самовдосконалення у професійній діяльності. Тому від сформованості суб'єктності особистості залежить успіх навчальної кар'єри студентів, а також їх подальшої професійної кар'єри.

Становлення суб'єктності студента у вузі не відбувається автономно. Воно неможливе без прагнення студента до реалізації та розкриття своїх внутрішніх потенціалів, в свою чергу від викладача залежить створення умов, які допоможуть студенту усвідомити потребу в самотворенні, ініціювати саморух, прагнення до самовдосконалення. Зробити це складно, але можливо. Передусім необхідно змінити стиль спілкування, в основі якого стає вільна комунікація, обмін думками, судженнями, що допомагає майбутньому вчителю прийняти власне рішення та нести за нього відповідальність.

Умовами формування професійної суб'єктності під час навчання виступає передусім активізація навчальної діяльності студентів для формування їх як суб'єктів навчальної діяльності, а згодом і активізація професійного розвитку студентів для формування їх як суб'єктів майбутньої професійної діяльності [4]. Технологіями, які спрямовані на формування активної позиції особистості, стають: інтерактивні, проектні, тренінгові (тренінги особистісних змін, комунікативні, рефлексивні тренінги), ігрового та ситуаційного навчання, особистого та професійного портфоліо тощо.

Найбільші можливості у стимулюванні студентів до професійного розвитку закладені в тренінгових методиках. Тренінг є одним із найефективніших методів навчання студентів. Крім оволодіння студентами професійними вміннями та навичками під час проходження тренінгових занять, здійснюється мотиваційний вплив на майбутнього спеціаліста, закладається його професійна позиція, під дією спеціально організованої групової діяльності значно змінюється система поглядів на різні педагогічні явища, усвідомлюється значущість професійного саморозвитку у процесі навчання та професійної діяльності. Тому, на нашу думку, тренінг є важливим компонентом формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів та становлення їх суб'єктної позиції. В підготовці вчителя необхідно широко використовувати тренінгові технології. Під час підготовки вчителів початкової школи в НПУ імені М. П. Драгоманова впроваджені наступні тренінгові заняття: на рівні бакалавра – тренінг особистісно-професійного розвитку (1 курс), рефлексивний практикум та основи професійної самооцінки (3 курс), практикум створення освітніх траєкторій навчання молодших школярів (4 курс); на рівні “Магістра” – тренінг “Самоактуалізації особистості майбутнього вчителя”, “Технологій професійного розвитку майбутнього вчителя початкової школи”, “Аксіологічних засад професійного саморозвитку”, в змісті яких значне місце відводиться як особистісному, так і професійному розвитку.

Значні можливості закладені у використанні технології портфоліо, яка опосередковано спонукає майбутніх фахівців до саморозвитку як особистого, так і професійного. Оформлення портфоліо як результату професійного навчання сприяє розвитку мотивації, готовності до самоосвіти та самореалізації на основі власної

рефлексивної діяльності; забезпечує індивідуалізацію навчання на основі аналізу власних результатів та бачення динаміки змін, заохочує майбутніх учителів до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

Таким чином, формування майбутнього успішного, компетентного, конкурентного вчителя початкової школи неможливе без створення умов для розвитку його активності, ініціативності, а, отже, суб'єктності. Значні можливості для формування суб'єктної позиції фахівця закладені в тренінгових, групових, інтерактивних технологіях, використанні у навчальному процесі портфоліо як методу оцінювання та прогнозування особистісно-професійного розвитку студента.

Використана література:

1. Професійний стандарт за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти” (проект): [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-novij-profesijnij-standart-vchitelya-dokument-na-gromadskomu-obgovorenni>
2. Деркач А. А. Акмеология : учебник / под общ. ред. А. А. Деркача. Москва, 2002. 630 с.
3. Журат Ю. В. Педагогічні умови формування професійної суб'єктності майбутніх вчителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Київ, 2012. 20 с.
4. Севастюк М. С. Феномен суб'єктності у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Випуск 28 : збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 179-186.

УДК 159.9:364.658-057.87

Сердюк Л. З.

ФАКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ

Проблема психологічного благополуччя особистості належить до актуальної тепер позитивної психології, започаткованої М. Селігманом та М. Чіксетміхайі [2], спрямованої на сприяння у досягненні якості життя особистості, актуалізації та розкритті її внутрішніх ресурсів, що забезпечує їй самостійність вибору та допомагає протидіяти негативному впливу середовища.

Прагнення до позитивного функціонування та відчуття благополуччя є однією з основних рушійних сил особистісного зростання і важливою умовою якості життя особистості, тому проблема його набуття і підтримки є предметом численних психологічних досліджень.

Теоретичну базу для розуміння феномена психологічного благополуччя та його значення в самореалізації особистості закладено дослідженнями С. Любомирського [1], К. Ріфф [2] та ін., роботи яких присвячені вивченню суб'єктивного благополуччя особистості, що включає в себе поняття щастя,